

Til

Ludvigsen-utvalget v/ Sten Ludvigsen

Saksbehandler: Knut G. Andersen

Oslo, 20.02.2015

SVAR PÅ FORESPØRSEL OM TEKSTINNSPILL TIL UTVALGSARBEIDET

Drama- og teaterpedagogene viser til møtet 13.01.2015 og bestillingen i etterkant av møtet. I forespørselen ber dere oss om å utforme et eksempel på hvordan drama som læringsform i læreplaner for fag kan bidra til læreprosesser som fører til dybdelæring og god progresjon i elevenes læring. Drama- og teaterpedagogene takker for forespørselen, og har utarbeidet et slikt eksempel ut i fra de tre punktene i bestillingen. Dramaseksjonene ved Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Buskerud og Vestfold, Høgskolen i Oslo og Akershus, NTNU og Universitetet i Stavanger har kommet med innspill til eksempelet.

Med vennlig hilsen

Kari Strand

Daglig leder

Åshild Vethal

Styreleder

1. Hvorfor drama/teater som læringsform bør styrkes i læreplaner for fag i grunnskolen

Drama er et estetisk fag der man gjennom intellekt, følelser, kropp og stemme gir elevene mulighet til erkjennelsesprosesser på individuelt og kollektivt plan. Lærere som bruker drama/teater som læringsform i undervisningen arbeider med å skape situasjoner ut i fra fagstoff i for eksempel norsk, samfunnsfag og fremmedspråk. Dette gjøres i en dagsaktuell, historisk eller imaginær kontekst. Den didaktiske strategien kan være en kort introduksjon til et tema, et prosjektarbeid som ender opp med en teaterforestilling eller dramaforløp. Situasjonene som undersøkes er ofte komplekse, og emner fra ulike fag kobles naturlig sammen. Dette kan føre til at elevene ser tydelige horisontale sammenhenger mellom fagene.

Betydningen av kunstfaglige og estetiske læreprosesser, inkludert drama som læringsform, er de senere år aktualisert internasjonalt gjennom «Road Map for Arts Education» (UNESCO, 2006), «The Seoul Agenda: Goals for the development of arts education» (UNESCO, 2010), og nasjonalt gjennom Skapende læring (KD, 2007).

Når drama brukes som læringsform i ulike fag, har teaterfiksjonen en planlagt dramaturgisk struktur der spillsituasjonene er valgt for å gi mulighet for å undersøke ulike perspektiver, konflikter mellom rollefigurer og tolkninger av fagstoff. Gjennom å gå inn i en fiksjon får elevene tenke og handle som om de var en annen. Et slikt perspektivbytte frigjør elevene fra egne begrensninger og rammer og gjør det mulig å utforske tema, tekster, bilder og problemstillinger ut fra andre perspektiver enn eget (Neelands, 2000).

Elevenes utforskning gjennom drama, i form av improvisasjoner og ulike former for spill, blir utgangspunkt for muntlige og skriftlige refleksjoner rundt lærestoffet. Dette bidrar til erfaringsbasert forståelse og dybdelæring. Vekslingen mellom spillsituasjoner, refleksjon og andre mer tradisjonelle læringsaktiviteter fører til dybdelæring. Elevene må (nær)lese tekst eller (nær)undersøke tema for å avdekke innhold og mening som grunnlag for å kunne skape et dramatisk uttrykk av lærestoffet. Det å delta i det dramatiske spillet krever en fysisk, emosjonell, sosial og kognitiv tilstedeværelse. Elevene handler, reflekterer, føler og opplever i en og samme prosess, dermed får de erfaringer som de kan bruke i refleksjon og diskusjon omkring lærestoffet (Sæbø, 2010; Krøgholt, 2001). Den nye kunnskapen elevene får i undervisningsøkten kobles med den kunnskapen de allerede har. Målet er å oppnå forståelse og dybdelæring slik at elevene skal være i stand til å bruke det de lærer i nye sammenhenger.

Vekslingen mellom spill, diskusjon og refleksjon skaper en dramaturgisk variasjon som mange elever etterspør. Elever generelt ønsker større variasjon og variert elevaktivitet i skolens arbeidsmetoder (Furre, Danielsen, Stiberg-Jamt, & Skaalvik, 2006; Wendelborg, 2011). Drama som læringsform kan engasjere og motivere til faglig innsats (Songe-Møller, 1993).

Når elevene gjensker og utforsker situasjoner fra lærestoffet gjennom spillsituasjoner, blir elevene aktive i egen læreprosess. Alle blir ansvarliggjort i gruppearbeidene, og elevene lærer seg å samarbeide (Sæbø, 2009). De fleste former for dramaarbeid tilbyr sentrale elementer som kan bidra til å motvirke skoletrøtthet. Dramafaget krever arbeidsdisiplin og ansvar for seg selv og kollektivet. Dette kan resultere i en formgivende arbeidsprosess med et lekende engasjement og mestringserfaring.

Drama ansvarliggjør det sansende, reflekterende og skapende individet og kan bidra til flere dannelsingsmål på tvers av fag i skolen. Scenesatt kommunikasjon kan blant annet bidra til å gjøre elevene bedre i stand til å ta ansvar for egen læring (metakognisjon), til aktiv demokratisk deltakelse og brudd med passivitet. Dramafaglige læringsformer gir læreren mulighet for både en strategisk og situasjonsbestemt klasseledelse med variert metodebruk, presis progresjon og tilpasset opplæring.

Det internasjonale forskningsprosjektet DICE (Drama Improves Lisbon Key Competences in Education) har undersøkt virkningen av drama i undervisning på fem av EUs fagovergripende nøkkelkompetanser for læring. DICE konkluderer blant annet med at elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater øker kompetansen i å lese og kommunisere og har økt motivasjon for å lære på skolen. Gjennom drama som læringsform utvikler de evnen til å føle empati med andre og blir mer tolerante overfor andre mennesker (Eriksson, S. A., Heggstad, K. M., Heggstad, K., & Cziboly, Á., 2014).

Den internasjonale metaanalysen: *Art for Arts's sake? The impact of arts education* konkluderer med at tenking, kreativitet, sosiale og holdningsmessige ferdigheter utvikles i kunstfaglig arbeid, parallelt med den kunstfaglige kompetansen. En av metaanalysene i rapporten, basert på 80 studier, konkluderer med at undervisning i drama styrker elevenes verbale ferdigheter som skrivning, lesing, leseforståelse, utvikling av muntlig språk og vokabular (Winner, Goldstein, & Vincent-Lancrin, 2013).

For at drama skal tas i bruk i undervisningen i grunnskolen, må drama inn som en obligatorisk læringsform og styrkes i læreplanene for fag. Dette forutsetter at undervisning i drama blir obligatorisk i lærerutdanningene. Drama bør også innføres som et eget fag i grunnskolen for å sikre at det settes av nok tid til å utvikle elevenes drama- og teaterfaglige ferdigheter, og at det stilles kompetansekrav til lærerne som skal undervise i faget (Bamford, 2006).

2. Hvordan drama/teater som læringsform kan bidra til å styrke elevenes sosiale og emosjonelle læring og utvikling.

Drama som læringsform lar elevene utforske relasjoner mellom mennesker. Elevene får mulighet til å ta beslutninger og ansvar for disse innenfor fiksjonens trygge rammer. Læreren kan for eksempel velge å utforske et historisk tema med paralleller til vår tid, som kan fungere som et distansert «speil» for elevenes refleksjon knyttet til eget liv. Læreren kan

legge til rette for spillsituasjoner hvor elevene må utforske sosiale og mellommenneskelige utfordringer og eksperimentere med løsningsstrategier som kan ha relevans til deres egen livssituasjon.

Dramaundervisningen utvikler elevenes evne til å spille ulike typer roller og slik sette seg inn i hvordan rollefiguren tenker og handler. Det er en glidende overgang mellom fiksjon og virkelighet. Elevene kan bruke egne erfaringer i spillsituasjoner, eller de kan prøve ut roller som ligger langt fra deres egen virkelighet. Et slikt perspektivbytte vil kunne utvikle deres relasjonelle kompetanse, empati og evne til å forstå hva andre mennesker tenker og føler.

Samtidigheten som oppstår mellom *å være seg selv* og *å være en annen* har grenseoverskridende kvaliteter fordi to virkeligheter smelter sammen gjennom fiksjonen (Bolton, 1984). Det betyr at eleven bruker sin kropp, fantasi, stemme, kunnskaper, ideer og erfaringer til å iscenesette en tolkning av en situasjon eller en oppgave.

Som performativt og kulturspråklig medium gir drama rom for å fremstille ikke bare rollens, men også aktørens kropp og tekst i en trygg kommunikativ kontekst. Med fiksjonens beskyttende lag kan nye og mer uvante uttrykk utprøves og forankres. Iscenesatt kommunikasjon skaper autoritet. Dette vil kunne bearbeide sjenanse og utvikle kommunikativ kompetanse, øke mot, selvforståelse og tillit – fra en emosjonell og erfart basis (Rasmussen & Kristoffersen, 2014). Fordi elevene ikke skal vise sine egne, private følelser der og da i spillet, må de bruke strategier for selvregulering og selvkontroll.

Drama er en kollektiv læringsform der elevene må lære seg samspillferdigheter. Elevene arbeider i mindre eller større grupper, der sosial kompetanse, som å lære seg å samarbeide, utvikles. Læreren observerer elevene i andre situasjoner enn i vanlig klasseromsundervisning og kan dermed fange opp dynamikk i gruppen som ikke er så synlig ellers. Ved å utøve klasseledelse gjennom dramaundervisningen har læreren mange metoder for å skape god gruppedynamikk i klassen. Elever og lærere mener at dramaundervisning er med på å skape et godt klasse- og læringsmiljø (Lyngstad & Sæbø, 2005; Sæbø, 2003). Utvikling av sosial og emosjonell kompetanse er dokumentert som helt sentralt for barn og unges utvikling og læring (Brandsford, Brown, & Cocking, 2000; Nordenbo, Søggaard Larsen, Tiftikçi, Wendt, & Østergaard, 2008).

3. Tydeliggjøring av horisontale og vertikale sammenhenger

Dramafagets praktiske, kreative, estetiske og gruppebaserte arbeidsmåter kan åpne for en elevaktiv utforskning av lærestoff i skolens ulike undervisningsfag. Læreprosessen stimulerer utvikling av kompetanser som entreprenørskap, kreativitet, kommunikasjon og samspill.

Den dynamiske interaksjonen som oppstår mellom fagområdene når kunstfag (for eksempel drama) integreres med andre fag i et undervisningsopplegg, akkumulerer kunnskap og

forståelse på et dypere plan (Fiske, 2002). Likeledes utvikler elevene en variert akademisk og sosial kompetanse, engasjement og positive holdninger til undervisningen når kunstfag integreres i tverrfaglig arbeid (Deasy, 2002).

Dramafaget med sitt komplekse formspråk og potensiale for å sette sammen fiksjons- og virkelighetsnivå, gir en særegen mulighet for å kunne kontekstualisere og perspektivere fakta og kunnskap. Tenker man seg et tematisk prosjekt som går inn i forskjellige fag, kan for eksempel en teaterproduksjon være en effektiv kjerne. Teaterprosjekter har en klar start og avslutning og kan sånn sett definere en læringsprosess i elevenes bevissthet. Teater utgjør en metafor for samfunnet og gir da i et antropologisk perspektiv elevene mulighet for å både se og leve ut sosiale posisjoner i et samfunn (Liebau, 2008).

Ved å bruke drama/teater som læringsform arbeider klassen med å utforske fagstoff i for eksempel norsk, samfunnsfag, fremmedspråk og RLE. Som beskrevet i punkt 1, gjøres dette i en dagsaktuell, historisk eller imaginær kontekst, eller gjerne i en kombinasjon av disse kontekstene. Dette gir stort spillerom for å koble ulike fag sammen. En horisontal sammenheng mellom fagene kan da bli tydelig for elevene.

I et undervisningsopplegg om nasjonal og kulturell identitet, utviklet for turné i Den kulturelle skolesekken, utforsker elevene fagstoff fra fagene norsk og samfunnsfag i en historisk og dagsaktuell kontekst gjennom drama som læringsform. Dokumentariske fortellinger om ungdom i Oslo, historisk fagstoff og utdrag fra Ibsens *Peer Gynt* formidles som muntlige fortellinger. Fortellingene flettes sammen med samtaler og dramafaglige arbeidsformer. Spørsmål knyttet til nasjonsbygging, det å bli oppfattet som norsk, sammensatte identiteter og dagligtale/språkbruk knyttet til innvandring utforskes. Til sammen 80 klasser i grunnskolen, videregående skole, lærerutdanningen på HiOA og Politihøgskolen deltok i undervisningsopplegget i perioden 2010-2012 (Felland & Strand, 2011). Elev-, student og lærerevalueringer viser blant annet at elevene ser tydelige sammenhenger mellom fagene, at historieundervisningen oppleves som mer relevant og at undervisningsopplegget arbeider på en aktuell og god måte med holdninger som toleranse og empati.

I punkt 2 utdypes det hvordan drama/teater som læringsform kan bidra til å styrke elevenes sosiale og emosjonelle læring og utvikling. Vi viser til den irske læreplanen i drama som beskriver progresjon for utvikling av sosial og emosjonell kompetanse ved bruk av drama som læringsform (Irish Primary School Curriculum, Drama, 1999).

Drama som læringsform byr på oppøving av evnen til *å tenke kritisk, evnen til å se utover ens egen navle, evnen til å ta i bruk den medfødte skaperkraften og iboende forestillingsevnen* og kan dermed bidra særskilt knyttet til horisontale og vertikale sammenhenger i skolens ulike fag- og arbeidsområder. Dramafaget er en kollektiv og kulturfaglig praksis som skaper grobunn for interaksjon og myndiggjøring av elevene.

Referanser

Bamford, A. (2006). *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*. Berlin: Waxmann.

Bolton, G. (1984). *Drama as education: an argument for placing drama in the centre of the curriculum*. Harlow: Longman

Brandsford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). *How people learn*. Washington D.C.: National Academy Press.

Deasy, R. J. (2002). *Critical Links: Learning in the Arts and Student Academic and Social Development*. Washington: Arts Education Partnership.

Eriksson, S. A., Heggstad, K. M., Heggstad, K., & Cziboly, Á. (2014). 'Rolling the DICE'. *Introduction to the international research project Drama Improves Lisbon Key Competences in Education*. RIDE: The Journal of Applied Theatre and Performance, 19(4), 6.

Felland, T. & Strand, K. (2011). Rapport til Norsk kulturråd om prosjektet Norsk? Norskere? Norskest?

Fiske, E. B. (Ed.). (2002). *Champions of Change. The Impact of The Arts on Learning: Arts Education Partnership*.

Furre, H., Danielsen, I. J., Stiberg-Jamt, R., & Skaalvik, E. M. (2006). Slik elevene ser det: Analyse av den nasjonale undersøkelsen "Elevinspektørene" i 2005. Revidert utgave Kristiansand: Oxford Research.

Irish Primary School Curriculum, Drama (1999). Dublin: Government Publications.

KD. (2007). *Skapende læring. Strategiplan for kunst og kultur i opplæringen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Krøgholt, I. (2001). *Performance og dramapædagogik – et krydsfelt. Aktuelle teaterproblemer*. Århus: Institut for dramaturgi.

Liebau, E. (2008). *Was Schultheater für die Schüler und die Schule leistet. Dimensionen theatraler Bildung*. In V. Jurké, D. Linck & J. Reiss (Eds.), *Zukunft Schultheater. Das Fach Theater in der Bildungsdebatte*. Hamburg edition Körber-Stiftung.

Lyngstad, M. B., & Sæbø, A. B. (2005). Drama - en læringsform som beriker elevenes læringsprosess og læringsresultat. In A. B. Sæbø (Ed.), *Didaktiske utfordringer ved drama som læringsform i grunnskolen* (pp. 119-141). Stavanger: Universitetet i Stavanger.

Neelands, J. (2000). *Structuring drama work*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nordenbo, S. E., Sjøgaard Larsen, M., Tiftikçi, N., Wendt, R. E., & Østergaard, S. (2008). *Lærerkompetanser og elevers læring i førskole og skole*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole.

Rasmussen, B. & Kristoffersen, B. (2014) *Mye på spill. Teater som dannelsespraksis i skolen*. Trondheim: Fagbokforlaget.

Songe-Møller, A. S. (1993). *Dramapedagogikkens læringspotensial i forhold til TIK-modellen; Ny teaterformidling i klasserommet*. (Hovedfagsoppgave), Trondheim: Universitetet i Trondheim.

Sæbø, A. B. (2003). *Drama i L97: i hvilken grad og hvordan er drama som fagområde og metode en del av innholdet og arbeidsmåtene i grunnskolen?* Stavanger: Høgskolen i Stavanger.

Sæbø, A. B. (2009). *Drama og elevaktiv læring. En studie av hvordan drama svarer på undervisnings- og læringsprosessens didaktiske utfordringer* PhD. (PhD), NTNU, Trondheim.

Sæbø, A. B. (2010). Drama som estetisk læringsform for å utvikle leseforståelse. *PraksisFoU*, 4(1), 9-25.

Sæbø, Aud (2012). Dramapedagogikk - studium av drama og estetiske læreprosesser i klasseromsforskning. Artikkel i *Forestilling, framføring, forskning: metodologi i anvendt teaterforskning*. Rikke Gürgens Gjærum & Bjørn Rasmussen (red.) Trondheim: Akademika.

Sæbø, A. B. (2013). Estetiske læreprosesser og klasseledelse. In G. Engvik, T. A. Hestbek, T. L. Hoel & M. B. Postholm (Eds.), *Klasseledelse - for elevenes læring*. Trondheim: Akademika.

UNESCO (Producer). (2006). Road map for arts education: Building creative capacities for the 21st century. Retrieved from http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/Arts_Edu_RoadMap_en.pdf

UNESCO. (2010). *Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education*. Seoul: Unesco.

Wendelborg, C. (2011). *Mobbing, diskriminering og uro i klasserommet*. Analyse av Elevundersøkelsen 2011. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.

Winner, E., Goldstein, T. R., & Vincent-Lancrin, S. (2013). *Art for Art's Sake? The Impact of Arts Education*. Paris: OECD Publishing.